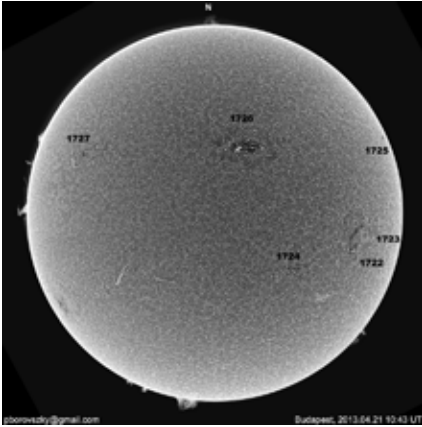

Nap-észlelők találkozója a Polarisban

2013. június 15-én (szombaton) ismét találkozót rendezünk a Nap-észlelők számára. Szeretettel várunk mindenkit, aki érdeklődik a Nap iránt, szeretne többet megtudni központi csillagunk működéséről és tapasztalatot cserélni más amatőrökkel. A találkozón lehetőség lesz a saját távcsövek felállítására és bemutatására az észlelőterazon, igény esetén napfólia készítésére, a Nap rajzolására, fotózására stb.

10:00-tól – Gyülekező, saját műszerek felállítása, napészlelés a terazon és a kupolából, beszélgetés.

11:00 Sánta Gábor: Napösvényen, eleinkkel (Az emberiség és a Nap ősi kapcsolatáról)

11:45 Galilei a napfoltokról, éppen négyszáz éve (Székács Vera)

12:15–12:45 Ebédszünet

12:45–13:30 Oláh Katalin: A Nap aktivitása és az éghajlati változások viszonya

13:30–14:15 Belucz Bernadett: A napkutató legújabb eredményeiről (útban a maximum felé)

14:15–14:30 Szünet

14:30–15:15 Hannák Judit: Észleléseink archívuma, napbemutatók

15:15-től: Az archívum részleteinek és az észlelők által felhozott témáknak a megvitatása, beszélgetés, napfólia készítés, észlelés

Kérjük a részvételi szándék jelzését a polaris@mcse.hu email címen.

Új MCSE-tagsági formák

Tájékoztatjuk Olvasóinkat, hogy 2013. április 6-i közgyűlésünk új tagsági formákat fogadott el, melyekkel elsősorban a fiatalokat és a „csillagász családokat” kívánjuk támogatni. Az április 6-ától érvényes új tagsági formák a következők:

Családi tagság. A családi tagság az egy háztartásban élő, legfeljebb két felnőttre és két, 14. életévét még be nem töltött gyermekre vonatkozhat. A család valamennyi tagja részesülhet a tagokat megillető kedvezményekben, azzal a megkötéssel, hogy a család számára 1 példány Csillagászati évkönyvet és 1 évfolyam Meteort juttatunk illetményként. A családi tagság összege a rendes tagsági díj 150%-a, 2013-ra 10 950 Ft (ennél nagyobb összeg is befizethető családi tagdíjként).

Ifjúsági tagság. Az ifjúsági tagságot a családi tagként nem nyilvántartott, a 26. életévét be nem töltött, közoktatási vagy felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanuló személy választhatja. Az ifjúsági tagság tagdíja a rendes tagsági díj 50%-a, 2013-ra 3650 Ft (ennél nagyobb összeg is befizethető ifjúsági tagdíjként).

A közgyűlés módosította az örökös pártoló tagság összegét a rendes tagdíj 20-szorosára (az eddigi 50-szeres helyett). Aki 2013-ban úgy határoz, hogy örökös pártoló tagsági díjat fizet, annak számára a tagdíj összege 146 000 Ft.

Reméljük, az új tagsági formák kedvező fogadtatásra találnak!

MCSE

A csillagászat napjai

A Csillagászat Napja idén április 20-ára esett. Hagyományainknak megfelelően országsszerte számos helyszínen várták az érdeklődőket tagjaink és az MCSE partnerszervezetei. Számos helyszínről érkezett beszámoló – ezekből válogatunk most.

Baja

A Tóth Kálmán utcai csillagvizsgálóban hamarabb kezdtek gyülekezni az érdeklődők, ezért kaptak terven felül két vetítéses prezentációt (a fényszennyezésről és az illanci sötétégbolt-park tervről, valamint a Bácskai Helyi Csoport életéről), mindkettőt toborzási jelleggel. Volt is értelme, mert egy környezet-mérnök fel is ajánlotta, hogy bekapcsolódik a sötétégbolt-park szervezési munkáiba. Új MCSE-tag jelentkezés is történt.

Sötétedés után, kiváló égen Jupiter- és Hold-bemutatót tartottunk, majd 25 cm-es M-Optik Dobsonnal összejött az üstökös (igaz, az átlag érdeklődőket nem túlzottan lelkesítette)! Kapóra jött egy szép ISS-átvétel (63 fok magasan húzott el fölöttünk, nagyon élvezték a látogatók)! Lézeres csillagkép mutogatást is tartottunk, aktívák voltak az emberek, kérdéseinkre adott jó válaszokért kisebb ajándékokat adtunk. Éjjel 11-ig tartott ki a lelkesedés, összesen kb. 40–50 látogató fordult meg nálunk az éjszaka során. Fiatal párok, felnőttek, és gyermekes családok. Segítőink Bíró Imre, Barna, Hege-düs Tibor, Horváth József, Jäger Zoltán és fia, Kernya J. Gábor, Szombat-Bodor Ananka és Varga Zoltán voltak.

Hegedüs Tibor

Budapest

A Polaris Csillagvizsgálóban már kora délután elkezdődött a program a járdacsillagászati tanfolyam aktuális foglalkozásával, mellyel párhuzamosan napbemutató is zaj-

lott. Az idő már ekkor is elég változékony volt, de ekkor még gyakrabban volt látható a Nap, mint nem. Késő délután egyre jobban elkezdett felhősödni, végül teljesen bezárult fölöttünk a felhőtakaró. Tiszta ég hiányában megmutattuk a csillagvizsgáló távcsöveit és Éder Iván fotókiállítását, majd elkezdtünk különböző csillagászati témákról beszélgetni. Végül tíz óra felé elkezdett előbb szakadozni a felhőzet, majd fokozatosan kiderült. Először a Holdat és a Jupitert néztük meg, nagyrészt a vonuló felhőlyukakban, majd ahogy egyre nagyobb égrész kezdett láthatóvá válni, továbbmentünk a fényesebb mélyég objektumokra. Végül a Szaturnuszt is megtudtuk figyelni, amely, ahogy az lenni szokott, a legnagyobb tetszést aratta.

A rossz időjárás miatt csak 30–40 személy fordult meg a bemutatón, de ők annál kitaratóbbak voltak. Volt, aki több mint két órát várt arra, hogy kiderüljön az ég.

Bemutató a Sikló felső végállomásánál

A Polaris Csillagvizsgáló szakkörösei is kivonultak a már hagyományosnak mondható helyszínükre: a budavári Sikló felső állomásához. A Várhegyet dobsonostul, távcsövestül másztuk meg, majd nem sokkal nyolc óra után elkezdtük a bemutatót. A szinte állandó felhőzet, és a fényszennyezés miatt csupán a Holdat tekinthették meg az arra járók, de ez is feledhetetlen élményt

okozott annak a majd' 200 főnek, aki aznap este megfordult a Várban. Leginkább turisták, sétálgató párok csodálkoztak el égi kísérről kráterein, hegységein és éltek át egyben a Galilei-élményt – kultúráról, anyanyelvtől függetlenül. A bemutató tizenegy óra előtt ért véget. A bemutató szakkörösök: Horvai Ferenc (szakkörvezető), Dankovics Adrienn, Király Amanda, Stermeczyk Zsófia, Szarka Bence, Szűcs Mátyas, Világos Blanka, Világos Gabi.

Jakabfi Tamás, Blumberger Zoltán

Dunaújváros

Dunaújvárosban az Aratók szoborcsoport-hoz meghirdetett távcsöves bemutató, felhőátvonulós, párás éggel, de jó hangulatban lezajlott. Hold és a Jupiter volt a fő megfigyelési téma, később a Szaturnusz, de a pálmát a 21 óra előtt átvonuló ISS vitte el.

Távcsöves közreműködők: Dr Zseli József, Ferenczi Béla, Garbacz István és

Rosenberg Róbert

Jászberény

A péntek esti bemutató Jászberényben is sikeresnek mondható. Az előre tervezett helyszíneken folyt a bemutató. A Tesco parkolójában Vigh Benjamin egy 250/1200-as Dobsonnal, az Apponyi téren az ország legnagyobb napórája mellett Bacsa János 200-as Dobsonnal tartott bemutatót. A városközpontban található Zoltán utcánál Urbán Péter és Zvara Gábor pedig 90/1000-es Meade refraktorról igyekezett a nézelődők igényeit kielégíteni. Ugyaneznap a csillagvizsgáló is nyitva tartott 23 óráig. A helyszíni beszámolók szerint a látogatottság mindenhol 50–70 fő körül mozgott.

Fodor Antal, Zvara Gábor

Kaposvár

Kaposváron körülbelül 40–50 fő, jórészt iskolások, valamint tanáraik és szüleik jöttek el a Berzsényi Parkba a Csillagászat Napján este 8 órára, az előzetesen meghirdetett jár-

dacsillagászatra. Bár délután még elég fátyolosnak tűnt az ég, sőt reggel teljesen borult volt, este szép holdvilágos, kellemesen enyhe idő kerekedett.

Egy kis elméleti megalapozás (levezető: Kolláth Zoltán) után két műszerrel, 70 és 100 mm-es apokromáttal Kovács József és jómagam álltuk a távcsöbe nézni vágyók rohamát. A rendesen kivilágított parkban (klasszikus, szégyentáblára való, felfelé világító nátriumos gömblámpák) a Hold, a Jupiter holdjai és felhősávjai, majd a későn érkezőknek egy kis Hold-ismétlés volt a kínálat. Kivételesen még a szomszédos diszkó égbolt-megvilágító reflektora is nyugton maradt.

Maczó András

Miskolc

Miskolcon 19-én, pénteken 19:30-tól tartottunk előadást és távcsöves bemutatót a Dr. Szabó Gyula Bemutató Csillagvizsgálóban. Mintegy hatvan fő látogatott el az intézménybe. Az előadóba be sem fértek egyszerre, néhányan a folyosón állták-ülték végig az előadást, melyet Romenda Roland, a csillagvizsgáló egyik szakkörvezetője tartott, „Magyarok az égen” címmel. Az előadást követően a vendégek két csoportban mentek fel a kupolába, ahol Rolanddal együtt tartottunk távcsöves bemutatót a csillagda fő műszerével, a 306/2258-as Newton-távcsövel. Célpontjaink a Jupiter, a Hold és a Szaturnusz voltak. Amíg fent tartott az észlelés, addig az előadóban Jaczko Imre beszélgetett a lent maradókkal és válaszolt a kérdésekre. A távcsöves bemutatók remek időjárási körülmények mellett, csupán a város fényeitől zavarva zajlottak. Sikerült nekünk is megmutatni a nagyközönségnek az ISS-t. A rendezvény 22:15-kor fejeződött be. További segítők voltak a csillagda szakköröse: Sántha Fanny és Szántó Ádám.

Leitner Zsolt

Pécs

Április 20-án a város nyugati részén egy vendéglő, a Patacsi Pilvax előtti járda adott helyet a Csillagászat Napja esti távcsöves

bemutatásának. Alig ment le a Nap, máris 20–30 érdeklődő állta körül az aszfaltra kikapott távcsöveket. Négy bemutató műszerrel Dobék József, Füzesi Nagy János, Ignátkó Imre, Keszthelyi Sándor, Lőrincz Miklós, Szathmáry Elemér, Vágó Györgyné végezte a bemutatást. A látóvalók mellé asztro-vacsora is társult. Lőrincz Miklós intette, hogy az éhes szájak a nyílt tűz feletti bográcásban illatozó pörköltből is fogyaszthassanak.

A Hold a krátereivel volt a legnépszerűbb. Aztán feltűnt az első „csillag”: a Jupiter. Kicsit sötétebb lett és távcsövekkel máris láthatunk a holdjait is. A családok kezdetben kicsiny gyermekeiket is hozták, így a távcsövek tartólabáit a legalacsonyabb állásba csúsztattuk, hogy ők is felérhessék az okulárokat. A nézőknek elegendő volt a Hold és a Jupiter, hol ebben, hol abban a távcsőben láthatták, különféle nagyításokkal. Az egyik nagy távcsővel egyrészt fotóztuk a Holdat, másrészt webkamerás élőképet is bemutattunk: mindkettőt a járdára rakott laptop monitorjára közvetítve.

A Nemzetközi Űrállomás átvonulását óváció kísérte útját. A felhőtlen, szélcsendes, enyhe estében a Szaturnusz volt távcsöves célpontunk. 23 óra lett, mire a Titant is megpillanthattuk. Próbálkoztunk a PANSTARRS-üstökössel is, de a holdfény és a fényszennyezés miatt távcsövekkel sem volt esélyünk.

Közben osztogattuk az MCSE friss prospektusait és egyszerű kis csillagterképeket. Válaszoltunk az emberek sok-sok csillagászati kérdésére, a legegyszerűbbtől a legnehezebbekig. Minegy 90–100 fő nézett a távcsövekbe. Mindent együttvéve: jó volt a járdán csillagászni!

Ugyanekkor a Zsolnay Kulturális Negyedben, a Planetárium körüli téren még többen voltak. A 20 órás kezdéskor már 80 fős tumultus vette körül a két távcsövet (200/1200-as Super Dobson és 150/1200 Skywatcher Newton ekvatoriális) és a két bemutatót (Áts Györgyöt és Áts Gellértet). A tömeg itt is ugyanazokat nézhette: a Hold krátereit, a Sinus Iridium félkörét, a Jupitert és holdjait és az ISS méltóságáteljes átvonulását. A résztvevők aztán megnézték, amit

lehet, a kérdéseikre megkapták a válaszokat és elköszöntek.

Újabb és újabb csoportok, családok érkeztek. Feltűnően sok volt a gyermek. Ők főleg a lézeres mutatópálcával való csillagkép magyarázást élvezték. Az ég itt valamivel jobb volt, még a Göncöl hét csillaga és a Sarkcsillag is jól látszott, és a gyermekek kórusban fújták, hogy milyen módon lehet az északi irányt a segítségükkel megkeresni.

A keleti-délkeleti ég takartsága miatt a Szaturnusz későn jelent meg itt, de még 20 fő ennek látványát is magvárta. 23 óra után itt is befejeződött a Csillagászat Napja. Hogy a bő három óra alatt hányan néztek távcsőbe, azt megszámolni nem volt idő és módszer. Becslés szerint 150–170 ember lehetett itt.

Keszthelyi Sándor, Áts György

Sopron

Szombaton a Holdat, a Jupitert, a Polluxot és a Castort mutattuk be mintegy 30 főnyi érdeklődőnek Csukovits György, Fodor Márton társaságában. Összességében egy szót nem szólhatunk: fél évnyi koplalás után nem volt rossz a kezdés.

Kiss Gyula

Érdeklődők a súlysápi csillagvizsgálónál

Súlysáp

Súlysápon nagyon jól sikerült a Csillagászat Napja. A Hold, a Jupiter, a Szaturnusz és kettősök nagy sikert arattak. Sajnos a mélyég-objektumok nem voltak igazán lát-

ványosak az ismert okok miatt (Hold, cirruszok). Három 300/1500-as és egy 250/1200-as Dobson valamint a csillagvizsgáló főműszere állta a rohamokat. 20:00-kor egy előadást tartottunk, az udvaron, mert nem fért volna be a tömeg a kicsi előadónkba. 18 órától kezdtük a látogatók regisztrálást, a kiszolgáló személyzettel együtt 110 fő vett részt a programban.

Fodor Antal

Szarvas

Szarvason pénteken és szombaton tartottunk bemutatókat, mindkettő este 8 órától 11-ig tartott. Pénteken többen jöttek el, a szombat estin várakozáson aluli volt az érdeklődés. Mégis azt mondhatom, hogy sikeres volt a program, rengeteg kisgyermekes család kilátogatott és a gyerekek igazi élménnyel lettek gazdagabbak. Egy idő után abbahagytam a számolást, így a látogatók pontos számát nem tudom, csak saccolni. Visszagondolva a két bemutatóra, péntek este körülbelül 90–100, míg szombat este 80 körüli volt a látogatók száma.

Szklennár Tamás

Szeged: a sötétségnek is van ára

A hagyományoknak megfelelően idén is a szegedi Dóm tér várta a csillagászat iránt érdeklődőket Szegeden. A Particum Csillagászati Egyesület (PACSI), az MCSE Szegedi Csoportja és az SZTE TTIK által szervezett rendezvényre délutántól egészen éjfélig közel 3 ezren látogattak ki. Az „előnapon”, pénteken, a Szent-Györgyi Albert AGÓRA Informatóriumban mintegy száz érdeklődő hallgathatott végig egy közel kétórás ingyenes csillagászati előadást.

Szombaton már a kora délutáni órákban megérkeztek az első érdeklődők a Dóm térre, ahol kicsik, nagyok, gyerekek és felnőttek élvezték a napsütést. Először Herschel-prizmán és napfólián keresztül a Napot és annak foltjait lehetett megfigyelni, majd a Hold is megmutatta magát. Eközben a téren nagy

készülődés folyt: a PACSI állította fel új látványosságát, a Particum Planetáriumot. A szeles idő ellenére a planetárium állta a sarat: a negyedórás előadások 5 órától egészen éjjel 11-ig tartottak folyamatosan, 5 perces szünetekkel. Összesen 25 előadást láthattak az érdeklődők, melynek keretében a nézők egy utazást tehettek a Naprendszerben, és egy kisfilmet is vetítettek a dinoszauruszok korának hangulatáról, természeti környezetéről.

Ezekből a gyerekekből talán csillagász lesz...

A Particum Planetárium magánkezdemé-nyezés, Illés Tibor, a PACSI elnöke tervezte meg és készítette el – támogatók és pályázatok híján – saját forrásokat felhasználva. Az új mobilplanetáriummal az egyesület igyekszik a gyerekekkel megszerettetni a csillagászatot és a tudományt, hiszen nem csak csillagászati témájú előadások szerepelnek a repertoárban. A planetáriummal iskolákba, művelődési házakba és különféle rendezvényekre szeretnének eljutni. A cél, hogy a gyerekek az úrbe ne csak úrhajósként vágyjanak, hiszen a Földről is csodálatos látvány és felfedezéseket is lehet innen tenni. Megpróbálják érdekesen átadni az ismereteket, hiszen a tudomány nem csak unalmas, de szórakoztató is lehet. Úgy tűnik, hogy a rendezvény évről-évre sikeres, hiszen a távcsöveknél mindig sor állt, az emberek bátran kérdeztek, a szervezők pedig derekasan állták a sarat.

A téren a napnyugtával egyre több égi objektum vált megfigyelhetővé. A tér és a templom diszkvilágítását a Particum Csillagászati Egyesület erre az estére is lekapcsolta, így a fényszennyezés mértéke néhány

óra csökkent. A sötétségben a távcsövekben a Hold krátereit és a Jupiter felszínét hozták közelebb. Eközben folytak a műszeres bemutatók és különböző éggömbökkel, méretarányos Naprendszer-modellel, kisebb előadásokkal színesítették az estét a szervezők. Egy kisfiú még a saját távcsövét is kihozta és a lépcsők tetején állította fel, hogy azon kémlelje a Holdat.

De sajnos Szegeden a sötétségnek is van ára! Az elmúlt két évben a helyi áramszolgáltató ingyen kapcsolta le a dóm és a tér dísz- és közvilágítását, hogy ez az este valóban a csillagászat legyen. Úgy tűnik, a gazdasági válság 2013-ban a milliárdos céget is elérte, így idén már közel 50 ezer forintot kellett fizetni a PACSI-nak a sötétségért, miközben a világítás mellőzésével mintegy 30–35 ezer forintot spórolt meg a város!! Mindeközben természetesen a Csillagászat Napja szellemiségének megfelelően valamennyi program teljesen ingyenesen volt elérhető a közel három ezer látogató számára. Néhányan spontán gyűjtést szerveztek, így a bemutató végére a téren kihelyezett öltöztető üvegekben majd' 20 ezer forint gyűlt össze.

A szervezőket persze mindenért kárpótolta a sok-sok csillogó gyermekszem, a rengeteg „húha” és „aztaaa”, a távcsövek és a planetárium előtt kígyózó sorok valamint a csillagos égbolt városból látható tündöklése. Persze 2014-ben se maradhat majd el a Csillagászat Napja Szegeden, de okulva az idei sötétség árából, jövőre a fény fölé fognak emelkedni: a Szent István téri víztorony, az Öreg Hölgy tetején várják majd az érdeklődőket.

Illés Réka Gabriella, Illés Tibor

Szombathely

Az ELTE Gothard Obszervatóriumban 160–180 fő vett részt a Csillagászat Napja rendezvényünkön. Az érdeklődők megtekinthették a Gothard Jenő-kiállítást, előadást hallottak a PANSTARRS és ISON üstökösökről. Alsó-középrasz, vonuló felhős égen 60

és 15 cm-es távcsövekkel, valamint 15x70-es binoklival bemutattuk a tavaszi égbolt érdekességeit. A PANSTARRS-üstököst sajnos a kedvezőtlen időjárás miatt nem tudtuk megmutatni.

Látogatók a Gothard Obszervatóriumban

Az esemény levezénylésében részt vettek: Vincze Ildikó, Kovács József, Kovács Balázs, Erdei Zsuzsanna, Mészáros Andrea, Csák Balázs.

Csák Balázs

Tamási

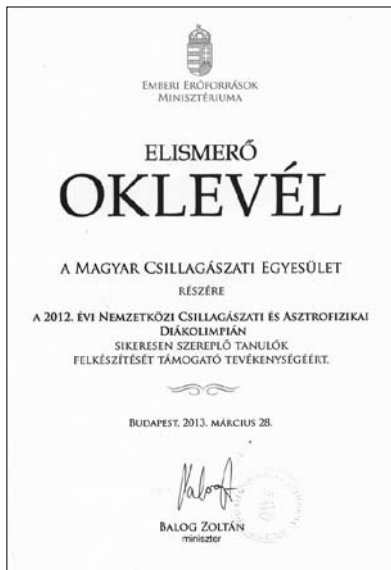
Tamásiiban 16:00–17:30 között tartottunk Nap bemutatást a Penny Market parkolójában, valamint szóróanyagot osztottunk az érdeklődőknek, invitálva őket az esti bemutatóra. A távcsöbe pillantók ekkor több napfoltcsoportot is megfigyelhettek. 20:00-tól a Hold és a Jupiter került távcsővégre, de sajnos rövid időn belül felhősödés zavarta meg a bemutatót, és több mint fél órán keresztül csak felhőlyukakon keresztül folyt a megfigyelés a két 114/900-as Newton-távcsővel. Szerencsére ezután már javult az átlátszóság és folytatódhatott a bemutató a még alacsonyan látszó Szaturnusszal, az Alcor–Mizar és Castor kettősökkel. A 22:30-ig tartó bemutatót kb. 30–35 fő tekintette meg.

Köszönet Pinczési Gábornak, hogy elhozta műszerét a bemutatóra, valamint az MCSE-nek a szóróanyagért.

Horváth László

Miniszteri elismerés az MCSE-nek

Március 28-án miniszteri elismerésben részesültek ifjú tagtársaink, akik sikeresen szerepeltek a riói csillagászati diákolimpián.

„Nyolc év után a Nemzetközi Fizikai Diákolimpiát magyar diák nyerte meg. Az aranyérem kívül a legjobb elméleti dolgozatért és a legjobb Európában járó különdíjat is megszerző Szabó Attila csapattársai három ezüst- és egy bronzéremmel járultak hozzá a magyar sikerekhez. A Nemzetközi Biológiai Diákolimpián a magyar csapat 1 ezüst, 3 bronz-, a Nemzetközi Csillagászati és Asztrofizikai Diákolimpián 2 bronzéremt és egy negyedik helyet szerzett. A Nemzetközi Földrajzi Olimpián 1 bronz-, a Nemzetközi Informatikai Diákolimpián 1 ezüst-, 2 bronz-, a Nemzetközi Kémiai Diákolimpián 4 ezüst-, a Nemzetközi Matematikai Diákolimpián 2 ezüst-, 1 bronzéremt szereztek versenyzőink, a különböző versenyeken pedig 11-en dicséretben részesültek.”

Mint ismeretes, a riói Nemzetközi Csillagászati és Asztrofizikai Diákolimpián egy negyedik helyezést (Galgóczi Gábor) és két bronzéremt (Bécsy Bence és Dálya Gergely) szereztek tagtársaink. A diákok egyéves miniszterelnöki ösztöndíjban részesültek.

Miniszteri elismerést vehetett át a diákolimpia két további résztvevője, Bókon András és Granát Roland, továbbá Udvardi Imre (Könyves Kálmán Gimnázium, felkészítő tanár), Horvai Ferenc (Polaris szakkörvevő), Varga László (felkészítő tanár, Vörösmarty Gimnázium, Érd) és Hegedüs Tibor, a vetélkedősorozat főszerzője.

www.kormany.hu – MCSE

Kiss László az MTA levelező tagja lett

Új tagokat választott a Magyar Tudományos Akadémia 184. közgyűlése: a 26 levelező tag mellett 31 rendes, 18 külső és 20 tiszteleti taggal bővült az akadémikusok létszáma. A levelező tagok közé választották Kiss Lászlót, az MTA CSFK munkatársát, a Lendület-2009 kutatócsoport vezetőjét.

Kiss Lászlót olvasóink elsősorban a változócsillag rovat vezetőjeként ismerhetik, aki számtalan cikkel, fordítással segíti a magyar amatőrcsillagászok munkáját, és maga is aktív változóészlelő (névkódja: Ksl). Mindemellett csillagászati hírportálunk főszerkesztői teendőit is ellátja 2005 óta, továbbá az MCSE elnökségi tagjaként segíti mozgalmunkat.

Kiss László 1989 óta tagja az MCSE-nek, és a kilencvenes évek elejétől vállal egyre jelentősebb szerepet a hazai amatőrcsillagászatban. Így volt ez abban a hét évben is, amikor Ausztráliában dolgozott – a földrajzi távolság ellenére egyik legaktívabb rovatvezetőnk maradt. A szakmai segítség mellett anyagilag is segítette az MCSE-t, hiszen egy éven át egyesületünk számára utaltatta MTA-doktori pótlékát. Személyében nem csupán egy kiváló tudós nyerte el a Magyar Tudományos Akadémia tagságát, hanem egy olyan kutató is, aki egész pályafutása során szoros kapcsolatokat ápol a amatőrcsillagász közösséggel, és szívügyének tekinti a tudománynépszerűsítést is.

Gratulálunk Kiss Lászlónak MTA-tagságához, egyben további sikeres évtizedeket kívánunk tevékenységéhez!

MCSE

Férfias nevelést kaptam Nagykanizsán

Miért nálunk érettségizett – budapesti születése ellenére – 74 évvel ezelőtt? Erről is szólt azon a rendhagyó földrajz órán, melyen egykori iskolájában két évfolyam hallgatta figyelemmel a derült kedélyű, halk szavú tudóst. Édesapja halála után döntött úgy a család, a fiúnak férfias nevelést kell kapnia. Így esett a választás a nagykanizsai piaristákra. Az ez évi ünnepi közgyűlésen Nagykanizsa Megyei Jogú Város Címere Emlékplakettet vehette át, ám előtte tartalmas napot töltött városunkban és környékén Ponori Thewrewk Aurél.

– Mekkora sebességet adjunk egy földi tárgynak, hogy égitest legyen belőle? Ezt könnyű kiszámítani. – kezdte az örökifjú ismeretterjesztő az első (8 km/s) és a második (11 km/s) kozmikus sebesség magyarázatát. Ugyanis nem rövid pályája alatt az űrkutatás és az elektronika hozta a legnagyobb változást a csillagászatban. – 1957-ben, az 1956-os forradalom után – mely csak 1848-hoz hasonlítható – lőtték fel az oroszok az első mesterséges holdat. El lehet képzelni, a szovjet második megszállás után, mekkora lelkesedéssel fogadták a magyarok. A fele nem hitte el, aki meg elhitte, minden csúnyát kiabált a felbocsátókra, akik egy évvel ezelőtt halomra lőtték a házakat és az embereket. Meglehetősen hívős volt az első szputnyik fogadtatása Magyarországon. – emlékezett Aurél bácsi.

Lajka kutyáról is szólt, az első élőlényről, „aki” elhagyta a Földet. (Bizony, a diákok szülei sem emlékezhetnek már rá.) Az úrállomásokon folyó kísérletek közül, mint legérdekesebbet, az olyan fémötvözetek előállítását említette, melyet csak a súlytalanság állapotában lehet megtenni. Beszélt a harmadik kozmikus sebességgel (16 km/s) indított, a Nap gravitációjából is kikerült, talán 30 000 év múlva célba érő mesterséges égitestekről. Az esetleges értelmes lényeknek magyar nyelvű üzenetet is visznek. – Szeretettel köszöntünk mindenkit, aki jószándékú a világegyetemben. – Ezt egy amerikai magyar hölgy rosszul írta: világegye-

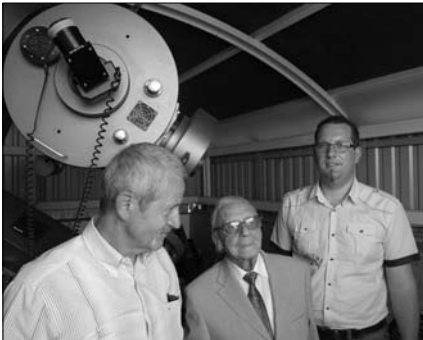
temen. Úgyhogy rosszul fognak megtanulni magyarul azok, akik megtalálják...

A régi tablókat nézegetve elmesélte, hogyan lett magyartanára, Santora Mihály piarista atya az ő fiának keresztapja. Az egykori párbeszéd: – Tanár úr, miért szólít engem Ajtonynak? Van nekem rendes nevem, az Aurél./ – Milyen szóból származik az Aurél?/ – Az aurum, azaz arany szóból./ – És hogyan hívták a régi magyarok az aranyat?/ – Nem tudom./ – Ajtonynak./ – Én már nem lehetek Ajtony, de ha fiam lesz, megígérem a tanár úrnak, Ajtonynak fogom hívni.

Úgy is lett, Kanizsára el is kísérté édesapját a friss nyugdíjas Ponori Thewrewk Ajtony. Boharcsik Pálnak, piarista természettanárnak már nem tudtam megköszönni, hogy a csillagászat felé terelt, mert visszatért hazájába, Lengyelországba. – említette még Aurél bácsi a Vastagh-műhelyből kikerült tablók tövében.

Ebéd után a Nagykanizsai AmatőrCsillagász Egyesület két motorja: Vilmos Mihály alapító és az ő egykori szakköréből vezetővé érett Gazdag Attila kalauzolta a tanár urat két csillagdájukban. Először Becsehelyre, a Kossuth utcától 3,5 kilométerre, a 310 méteres Kishegyre vezetett az út. Itt, Dél-Zala második legmagasabb pontján épült meg 2004–2010 között összefogásból – a város is kivette a részét – az a Canis Minor obszervatórium, ahol az észlelést lehetetlenné tevő fényszennyezés nélkül dolgozhatnak. – Égeti a Tejút a retinámat! – idézte föl az első élményt Attila. Az univerzumra nyíló ablak – így is emlegetik, joggal, csillagdájukat – tövében a földi természet is káprázatos látványt nyújt. Majd a hajdani Úttörőház (a Pannon Egyetem Zrínyi utcai campusa) kertjébe tértek vissza a csillagászok. Itt áll 1981 óta a Canis Maior csillagvizsgáló, melyet 2007-ben újítottak fel. Mindkét csillagdájukban szívesen látják az érdeklődőket. Amely tapasztalatuk szerint nem korfüggő. – Életemben nem láttam ilyen szépet! – vallotta be egy 70 éves ember. Az

általános iskolás korosztály pedig – ahogy annak idején az egyesület elnöke is – különösen kíváncsi. A vendég, Ponori Thewrewk Aurél is a kíváncsiságot jelölte meg a csillagász legfontosabb tulajdonságának. A nem ismert dolgok tengeréből kiválasztunk egy gyűszűnyit, és azt kutatjuk. – érzékeltette azt, hogy soha nincs vége. Ami pedig az egyesület rendkívül informatív honlapját – nae.hu – és a Youtube-on mcco64 csatornáját illeti, mindkettőt érdemes gyakran látogatni.

Vilmos Mihály, Ponori Thewrewk Aurél és Gazdag Attila a becsehelyi csillagvizsgáló főműszerénél

Városunk két naporáját – a Szekeres utcait és a Munkás utcait – is fölkereste a már sok napórát tervezett vendég, majd frissítőül a cserfői Antal pince borait kóstolta meg. A nagyszülei révén a történelmi Zala megye másik végéből, Paloznokról származó férfi nem csak a Balaton-felvidék boraival hasonlíthatta össze a kitűnő cserfői borokat, de kíváncsian hallgatta a gazdát a redukciós tartályról, vagy gyönyörködött a hatalmas bakó-présben. (Más szóval gúzsprésnek is nevezik ezt a vidékünkre jellemző impozáns szüreti eszközt.) Lelkesítette a vendéglátókat az idős ember mindenre nyitott érdeklődése. Persze őket sem csak az univerzum érdekli, a természet közelebbi gazdagsága – gombák, gyógynövények, fügepálinka készítés – is lekötötte a Dobriból származó egyesületi elnököt, ez utóbbival ajándékozta meg a tanár urat. Ugyanis a TIT Uránia Csillagvizsgáló és a Planetárium nyugalmazott igazgatója, csillagásztörténeti és kronológiai művek

szerzője – ha választani lehet – ma is legszívesebben tanár úrnak szólíttatja magát.

Az ünnepi közgyűlés után sem csökkent a vendég anekdotázó kedve. – 74 év után már elmondható, hogyan tettük le a német érettségi vizsgát... – kezdte. De jó humorral vette észre azt is, ahogy huszár szablyák őrizték vacsora közben táskáját. A Ponoriak pozitív gondolkodására jellemző, ahogyan a városi utak állapotára reagáltak: – Épül, szépül. Cseresnyés Péter polgármestertől elköszönve pedig minden magyar városnak ilyen, a kani-zsaihoz hasonló erős identitást kívántak.

Papp János

www.kanizsaujsag.hu, www.nae.hu

Otthonában köszöntöttük a 92 esztendőes Ponori Thewrewk Aurélt

Május 4-én ismét pest-budai csillagsétát szerveztünk (a Nemzeti Múzeum–Lánchíd–budai Vár útvonalon), melyen végigjártuk városunk csillagászati érdekességeit. A séta végállomása ezúttal nem a Tóth Árpád sétány volt, hanem a Bécsi kapu tér, melynek egyik odon házában él Ponori Thewrewk Aurél.

Ponori Thewrewk Aurél a Paloznakra tervezett napóra modelljét mutatja be a séta résztvevőinek

A séta végén köszöntöttük örökös elnökünket, aki hosszasan elbeszélgetett velünk, és bemutatta készülő naporáját, valamint két évtizedes „észlelőműködésének” egyik érdekes eredményét, a padlóra rajzolt analemma-görbét. A látogatás mindnyájunk számára emlékezetes élmény marad!

Mzs